

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

134. Quanta ex Tunchino messis hoc triennio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

ta, mouet magicum penicillum; confirmat presentem Philippum adfuisse, audisse peccata, cumulatissime soluisse, exequendam profus eorum memoriam, nedum sollicitudinem confessionis iterandæ, quod tantò præstaret apud Philippum quam Patrem confessio, & quantò cælestia terrenis. Cuius oraculi gaudio, duplo quàm prius infani Neophyti, voces falsa lætitia ebrias in cælum tollere; dæmon audaciùs in præscribendis monitis pergere, & probis, impia, & improba miscere. Redibat Sambiasius ab excursionibus consuetis, cum ad illum has strophas circumforanei Lemuris, & diabolicam fabulam ab ovo totam Christianus defert religione tactus, & confessionis illius tacita diffidentia anxius. Conuocatos Pater simplicitatis stolidæ, & stultæ obiurgare; docere quot se in fraudes, & crimina induissent, quis esset cui aures, & mentem dedissent; quàm sacrilega, & inanis confessio qua se putabant purè lotos; hortari proinde, illam apud se iterarent, non mente solum, sed verbis etiam & disertæ culparum explicatione, quod ubi est ab iis præstitum fatuitatem suam magnopere verecundantibus, tunc demum persona deposita, furere in illos nequissimus spiritus diras Sambiasio peccati, minari omnia, qui se Magistrum respulissent tyrannum habituros, sed in auras hos fumos Dei clementia discessit, nihilque eorum quæ tanto fragore tonabat perficere valuit.

134.
Quanta ex
Tunchino
messis hoc
triennio.

Quanto interea prouentu Tunchinensem agrum nostri coluerint dici breuiter posset, si de summa rei, momenta partium sat possent intelligi; hoc illi triennio quod mihi superest narrandum, ethnicorum millia triginta vnum octingentos, septuaginta quatuor, Ecclesiæ dederunt. Erant tamen annis prioribus operarij tantum septem, Patris Mauri defuncti vices obière Thomas Rodriguez, & Ludouicus Pigneros, illuc incunte anno quadagesimo peruencti, solo nihilominus beato infusa cælitus à Deo fecunditas, operariis tam paucis, nec statim initio ad eum laborem admodum instructis, messem protulit adeò copiosam. Præter numerum eorum qui Christi lauacro tincti sunt, vix aliud suggerit annus tricesimus octauus. Venit illuc Macao Inspector P. Ioan. Bapt. Bonellius, & officio defunctus, Augusti duodecimo ad Laos proficiscens, nondum Regnum ingressus quarto Nouemb. obiit, aquarum vt creditur potu mortifero, quas vnas suppeditat, interiecta Tunchino, & Laois horrida solitudo, & itinere dierum octoginta quatuor ætuoosissimo. Nouum in Tunchino relatum cadauer, illic sepultum est. Prope item fuit vt iactura ingenti, P. Hieronymo Maiorica Tunchinum orbaretur: Rumum appulerat ad mercimonia, prædonum magis Sinenisiam quinquaginta, quàm meteororum turba, illic ad negotium morantur, vident Christianos pridie cinerarium in templum cõtere, ad inuendum sacris mysteriis ieiuniorum cursum; concurrunt & ipsi promiscuè, non quidem animo spectandi, sed irridendi peregrina. Iis vt exirent occurritur, reluctantibus adhibetur aliqua vis, inde ad clamores, & ad manus venit. Accurrit Maiorica, suos auclou-

rate, Sinas precibus sedaturus; quod dum maximè conatur. Horum vnus prehensum, malleo ferreo cedere; tundere, & ingeminare ad ictus singulos sua lingua Deus Deus, in religionis, eiusque ludibrium: quare hic, & religio, & ira, Christianos, obnitente licet Maiorica, in defensionem, & arma expedit; petulantes extrudunt; aliquos vulnerant; vnus nocte sequenti ex vulneribus moritur. Sed die postero armati redeunt, templum deiectis foribus expilant, profanant sacra, Sacerdotalibus induti mimum de Maiorica faciunt, eius cubiculum aliqui subeant, interfecturi nisi absuisset, diripiunt quicquid illic inuentum; templum denique quod erat tralatitium, magnam partem euertunt, gratulatiq; demum in Christianorum domos, cum præda naues suas petunt. Absolutis Præfectus Christianis, mortis sententia damnauit Sinenfes, & præsidio militari exarmandos, vinciendos, & Regi sistendos mandauit; quam ipsis vindictam hominum non fuit difficile per noctis tenebras velis & remis effugere; sed assecuta est illos paulò post diuina. Eorum quidem naues erant, nauium onus sanè diues, octo Batauorum, haud certè multo melioris ad fidem Catholicam frugis, quam ipsi ethnici; hos Sinæ largo ad soporem inebriatos potu, tanquam pecudes iugulant, & mari sepeliunt, inde prædam inter se partiti, tribus nauibus, seticum imponunt, in Cambogia, Cœcincina, & Fochiensi Prouincia diuendendum. Vbi suo quique condigno præmio sunt affecti. Priores duo, rem, nauim, libertatem in seruos abacti amiserunt; Fochienses capti, torti, confessi Batauorum necem, & sacrilegas in templum, & Maioricam iniurias luerunt. Maiorica verò duobus his vltimis quos percurro annis, vitam sibi à Deo seruata magnis exaggerauit meritis, & incremento illius Christianitatis. Neophytos annus trigessimus nonus ducentos triginta quatuor supra duodecies mille Christo dedit, ex iis Maiorica pro vitili sua, quadringentos septuaginta duos sibi supra bis mille vindicat, sua ipsius manu baptismo lustratos; anno insequenti ex decem millibus quingentis septuaginta Prouinciæ Tignœ, ad eam totidem spectarunt; illic certè dierum spatio quindecim ethnicos lustrauit trecentum quinquaginta. Incendebat omnia quocumque iter, ibat autem quocumque lucis aliquid affulgeret, conuertendi ethnicos, vel Neophytos iuandi. Et fuit cum æstiuos ardores, confessionibus audiendis in tugatio traduxit, vrentibus folibus peruiso, vnde illum subinde ad anhelandam liberiozem autam prodire oportebat, tamen calentibus radiis vaporatam. Erant hæc planorum infima ex quibus matoro excessu, præuertendæ erant eluisiones montium, vniuersam planitiem mensuræ. Tunc verò Maiorica Septembri redeunte montium edita, & aditu aspera obibat, quamuis & ipsa tum aliis periculis consita, tum recursu tigrium metuenda, quas inundatio in sua cubilia retrudebat, sed hæc possunt tolerabilia videri ad ætumnas quadragesimi huius anni, quo non temerè affirmasset reuiuiscere illum quotidie, quod quotidiana vitæ discrimina Deo seruata exiret incolumis. Eæ tamen inter

hæc illi affluebāt animi voluptates, vt nullis molestiis corporis ab agendo, & laborando tardaretur. Quocumque iter destinasset, impatientes morte pagi, ex longinquo illi occurrebant, tanta multitudi- ne populi vt suspicio- nes veritus Præfectorum, sponderet se certo ad eos venturum, operiren- tur tacite aduentum, nec se interea loco suo mouerent; ex propinquo nec via genuum tenus per lutum calcanda; nec si flumine ferretur, tempus præteruecturi nauigij incertum ab occurſu illos prohibebat; ripas fursum deorsum oblidebant; conspecto illo exiliebant in amnem mento tenus, vel vt eum primi salutarant, vel ferrent ab eo diligentia præ- mium de illius manu, sacram imaginem, coronam Deiparæ, aut eius- modi aliquid; contigit vt semel ad paruam insulam, seu fluuiatile vit- getum applicaret vbi se notum putabat nemini, totumque mox locum cimbis coronati, quâ baptismum, quâ confessionis copiam efflagitan- tium. Mari quoque in loca transmisit, ab discessu Rhodij delerta, propeque oblita Christianæ institutionis; & auditus est à multitudine tam dense in littore distenta, vt reducta tantisper in mare nauticula ad eos concionaretur. Consolari portò afflictos Christianos, calamitates fortium audire, & cernere; lapsus erigere infirmorum, & semirutam fulcire, ac restituere pietatem, vbi pax aut induciæ linerent, addita- mentum erat, & corollarium ponere continuum ad quotidianas ipsius occupationes; vbi verò Præfecti & populus arcebant illam affatu, & aditu, cauebat prudenter Neophytorum periculis, quæ sæpè grauissi- ma è vexationibus publicis oriuntur, subductaque in vicinas latebras habitatione, inde illis opitulabatur. Præter Engheanam, & Tignoam, Prouinciæ quatuor Chæcio confines (quibus nomen dedere quatuor orbis plagæ) excolebantur ab duobus Patribus magno fructu, solaque illorum carebat laboribus Prouinciæ pars ad Cocincinam sita, quæ olim Magistris Rhodio, & Marchesio, deinde Pontesio, læta floruerat vber- tate, nunc turbarum metu, & seditionum Baltazarem Caldeiram, ed- missum, inde Catechistam eximium, accessu omni prorsus excluserat; & spes eluserat à Præfecto datas qui conuersus ad Christum Patrem po- poscerat à quo plenius doceretur. Sex aliis Regni Prouinciis Christi nomen, magnis fundebatur profectibus non modo necessariæ obserua- tionis, sed accuratissimæ virtutis: multos Pœlix Morellius in australi, & occidentali Prouinciis ed prouexerat, vt spiritum sanctum sedere in eorum cordibus Magistrum crederet, docentēque illo, cum prehendiſſe apicem pietatis, ad quem magisterium humanum frustra per sese nite- retur. Idem sub medium anni 1640. septuaginta obiit pagus in Pro- uincia Engheana, pulchra omnino & lecta digna, gestorum, & per- pessionum historia, nisi officeret præstantiæ rerum prolixitas. Lancai tantum meminero; pagus est capitum ferè quingentorum. Illic Christi natale celebratum est magno apparatu religiosissimæ pietatis, sed vicin- nis ex pagis ad celebritatem tria millia numero accessere. Itaque Patri cuidam illac iter agenti, occurrere passim familiæ integræ, conspicuis omnes

omnes è collo rosariis, victus commeatum humeris gestantes qui ad Christi natalem quarridui spatio, eoque impedivissimo convenirent. Aedes sacrae tres ibi contiguae solutis quae illas diuidebant mobilibus parietibus in vnam collectae, ubi omnes ritè de peccatis audiuit, quingentos facto impertit epulo; triplicem habuit post eius diei sacrificia tria concionem. Ex ea vero qua illos vt diximus, Patres imbuerant fraternam charitate, fas erat nemini dum iter ageret meritorio vti hospitio, suspicionem alioqui facturo fidei vacillantis; fas quoque nemini, hospitalitatis mercedem admittere, praeter meritum charitatis, qui mos habebatur ad eò inuolabilis vt diligentiae aliquid, Christianis fuerit praescribendum ad discernendos ethnicos qui Christianismi simulatione aucuparentur eorum hospitia; non debere tamen subtilius & sagaciùs explorari, quod tam ingenuae benignitatis experientia persuaderet multis legem Christianam, quos nec rationes illi subigere, nec miracula valuissent. Ea quam memini celebritatum frequentia, & lucris ethnicorum quibus Morellius suorum augebat numerum, frementes Bonziji sequaces suos defluere, Praefectum conveniunt, dolenter exposcunt cantionibus magi peregrini, totum sensim seduci, dementari, & destrui Regnum, nec posse hanc ruinam, pulsis quibus eatenus steterat religionibus, & Diis declinari, si pergere in iis exturbandis scele-ratus externus sineretur. Audiebantur à Praefecto patientissimè, multuque hilari excitabantur ad audendum; dixerant, Praefectus assumpta sua gravitate, laudat religiosam mentem, qua sibi constabat feruere illos ardentius quam quovis magnorum virorum. Coeterum nihil causae fuisse quamobrem homines id aetatis, dignitatis, auctoritatis, & magisterij relictis caenobiis in palatium venirent, & hac se molestia fatigaret, quando tamen id illis ita fieri placuisset, seipsum quoque cum nobili circum adstantium corona (hoc est litigantibus, & eius Praetorij ministris) iucundè recreatum iri, nouo aliquo virtutis illorum theatro iubet ergo illos trifariam, & erant triginta, diuidi primam decadem in chorum saltare; luctari alteram inter se, tertiam cantare. Fuitque iussis vellent nollent parendum absque mora cum praesto essent arundineci illi virgatores nequaquam officio in resitantes defuturi; solusque à puero Bonziji, corpus tetrica collectum modestia circumferre, pal-lustram illam obiere cum lato spectantium & longo risa, multata in hunc modum eorum perfidia, laudauit eos magnificè Praefectus, remittitque in sua caenobia quiete reficiendos quam erant promeriti. Fecit autem haec litis, Morellium inter & Bonzios diiudicatio, vt intabescen-tes Christianorum prosperis Bonziji, silerent tamen, & mouendis turbis abstinerent, apud alios vero probitatis & veritatis Christianae constabili-retur & cresceret existimatio. Certè palam vbique fatebatur liquere sibi miraculis, quorum fuerant ipsi testes, & rationibus quibus obstare non poterant, aliam non esse ad salutem viam praeter Christi legem, se tamen ab ea deterreri, quod baptismo sacratis, pondus virtutis incum-
bere

bere cernerent, cui se ferendo sentirent impares, & qui ab ea in pristina vitia vel ciuratos errores deficerent, terribilibus exemplis id luere. Pagis nihilominus quibusdam tentata est grauius generositas Christiana, Chegæ bonorum spoliatione, ruina domorum, probrofo iugi supplicio nudis ad vrentes solis radios capitibus, populo insultante, obtendat vobis umbellam nubeculæ vester Deus, si cœli est Dominus. Quibus hilares Christiani, remissionem coquentium radorum, & perpeffionum breuium æternum & beatum finem aiebant se lætis oculis in cœlo spectare; Chemuam maluit totus Christianorum cœtus deserere, vita dumtaxat salua, & suspensis de collo filioliis, quàm vnus è Reginis statuum venerari quæ ædificato sibi templo illic volebat adorari. Alibi Paulam fortem heroinam, adstrictis in digitos suspensam fidiculis, inter plebis insanæ ludibria, & cruciatus manuum tamdiu tenuere, dùm de reuellenda ex eius animo Christi fide vndique desperassent. Virgines à procis potentibus in secundarias vxores inuitatæ, stricto gladio maluerunt, quàm nefariis nuptiis ceruices subdere; nihilque in illa Christianitate mirabilius stupebant ethnici, prærogatio castimonie splendore, quo adolescentes ætate, ac viribus feruidi, etiam humana ignorabant quæ solent inuitis interdum contingere. Virginitatis votum quod paucis & diu probatis dabatur edere, complures flagitabant. Viduæ tametsi iuuenes, auersabantur secundas nuptias, nisi adigerentur ad eas necessitate insuperabili, dolebant aliæ Christi fidem sibi serius illaxisse quàm ipsæ nuberent, alioqui se iunioribus virginitatis gemmam haudquaquam inuisuras. Religione demum tanta cultodiebatur gemmæ huius nitor, vt viri feminis emptorum pretia nisi timide in manus non traderent, tati secluso quoque manum contactu, approximationem illam, Christianum haud satis decere. Atque hic mihi Tunchinensium rerum finis; in quibus operarios omitto septem, præcedentium laboribus, & pretiosis ærumnis successuros, octauus hoc anno moriens Iosephus Maurus Daleisiqua Genuensis, quas sui fecerat præclaras expectationes Tunchinensi Ecclesiæ abstulit; cui Christianissimum plus mille seu pagis siue oppidum consitum & suis coalitum, & coherentem radicibus gratulor; vbi præter dæmonum cultum, & quam secum is infert colluionem omnium scelerum ante annos tredecim nihil erat, de Deo, salute, & anima nihil. Gratulor trecentas quadraginta ædes Deo sacras, eiusque cultui, & fidelium vsui constructas, gratulor denique Christianorum millia nonaginta tria, qui postremis ab hinc viginti annis, nostrorum industria laboribus & patientia ad trecenta quinquaginta millia pertigere.

134.
Castit. pretium apud ethn.

135.
Fames petis, prædones, Sines populantur conuersiones locupletant.

Hoc eodem Sinas anno 1640. non vastauit clades quæ illos terruerat. Fochiensis Prouinciæ Dux quidam bello clarus & fortis, proffigatum ex parte in fines suos Tartarum retrusit, verum bello quouis immatior, & lamentabilior strages triplex à fame, peste, & prædonibus imperium prostravit. Depopulata est aquilonares eius Prouincias fames, nullis